

Statens helsepersonellnemnd - HPN-2010-123

Myndighet	Statens helsepersonellnemnd - Vedtak.
Dato	2011-03-29
Doknr/publisert	HPN-2010-123
Stikkord	Advarsel til miljøarbeider - uforsvarlig virksomhet. Stadfestet. Helsepersonelloven § 56 jf. § 4.
Sammendrag	Selv om klageren var miljøarbeider var hans arbeidsoppgaver helsehjelp, og han måtte derfor anses som helsepersonell i helsepersonellovens forstand. Helsepersonellovens bestemmelser ville gjelde for hans yrkesutøvelse. Klageren hadde erkjent å ha hatt et kjærlighetsforhold til en pasient. Selv om klageren ikke hadde noen primær og direkte terapeutisk rolle overfor pasienten, var han sentral ved tilretteleggingen av behandlingsopplegget. Det private forholdet bygget i hovedsak på den kontakt og de følelser som oppstod som følge av klagerens profesjonelle relasjon til pasienten.
Saksgang	Saksnummer: 10/123.
Parter	Klager: A, født 196x.
Forfatter	Hans Hugo Kristoffersen, Rune Bård Hansen, Kristel Heyerdahl, Marte Kvittum Tangen, Anita Glittum, Knut Dalen, Maren Anna Lervik Dam.

Saken gjelder: Klage på vedtak om advarsel til miljøarbeider, jf. helsepersonelloven § 56 jf. §§ 2, 3 og 4.

Sakens bakgrunn: Klageren har ikke helsefaglig utdanning og heller ikke autorisasjon som helsepersonell. Han var på det tidspunkt hendelsen tilsynssaken gjelder fant sted, fast ansatt som miljøarbeider ved V. V er en del av W og yter tværfaglig spesialisert rusbehandling til personer med ulike avhengighetsproblemer, blant annet alvorlig narkotika- og blandingsmisbruk.

Klageren begynte som tilkallingsvikar ved V i september 2000. Fra april 2001 var klageren deltidsansatt frem til han 1. mai 2003 fikk fast 100 prosent stilling ved klinikkavdelingen. Klageren arbeidet i cirka 75 prosent stilling som miljøarbeider. Den øvrige delen av stillingen har vært knyttet til en funksjon som fritidsleder der klageren blant annet har deltatt i planlegging og gjennomføring av behandlingsturer med pasienter ved V.

Tilsynssaken gjelder sammenblanding av privat og profesjonell rolle ved at klageren innledet en privat og senere seksuell relasjon til B, født 198x (pasienten). Klageren har erkjent at han fra slutten av januar 2008 og frem til oktober 2008 hadde et kjærlighetsforhold/seksuelt forhold til pasienten. Pasienten var på dette tidspunktet 21 år, og hadde frem til desember 2007 vært innlagt i cirka ett år ved klinikkavdelingen ved V som følge av rusmisbruk, [...]. Pasienten ble i desember 2007 utskrevet til ettervernavdelingen ved V. Klageren ble suspendert fra sin stilling ved klinikkavdelingen 5. desember 2008 og sa senere opp sin stilling.

Klageren ble ved X tingretts dom av 13. januar 2010 dømt til fengsel i åtte måneder for å ha skaffet seg seksuell omgang ved misbruk av stilling, avhengighetsforhold eller tillitsforhold, jf. straffeloven § 193. Han ble også dømt til å betale pasienten oppreisningserstatning på kroner 60 000. Etter anke ble klageren frifunnet i Y lagmannsretts dom av 29. april 2010 (LA-2010-23947).

Statens helsetilsyn ga klageren en advarsel i vedtak av 11. mai 2010. Selv om klageren ikke har autorisasjon som helsepersonell fant Statens helsetilsyn at klageren som miljøarbeider var å anse som helsepersonell etter helsepersonelloven §§ 2 og 3 tredje ledd. I saker der helsepersonell innleder seksuelle relasjoner til pasienter, vurderes vanligvis tap av autorisasjon. Ettersom klageren ikke har autorisasjon som helsepersonell er spørsmålet om tap av autorisasjon ikke aktuelt i denne saken. Etter Statens helsetilsyns vurdering er etablering av nære, private eller seksuelle relasjoner med pasienter under pågående behandling eller nettopp avsluttet behandling, i strid med kravet til forsvarlig virksomhet og omsorgsfull hjelp og er også et alvorlig misbruk av den tillit som ligger til grunn for utøvelsen av profesjonell helsehjelp, jf. helsepersonelloven § 4. Forholdet var av en slik karakter at Statens helsetilsyn fant at en advarsel skulle gis, jf. helsepersonelloven § 56.

Vedtaket ble påklaget ved advokat Jarle Rudis brev av 31. mai 2010. Statens helsetilsyn opprettholdt vedtaket om advarsel, og oversendte saken 25. juni 2010 til Statens helsepersonellnemnd for klagebehandling.

Klageren har anført at det ikke er grunnlag for å gi ham en advarsel.

Y lagmannsrett har frifunnet klageren på alle punkter, også i forhold til spørsmålet om erstatning der det kun er oppstilt et krav til sannsynlighetsovervekt. Lagmannsretten fant det uomtvistet at det dreide seg om et gjensidig kjærlighetsforhold mellom klageren og fornærmede. Det er ikke funnet sannsynliggjort at klageren har forgrepet seg på noe som helst vis.

I lagmannsretten ble det brukt mye tid på spørsmålet om fornærmede måtte anses som pasient i relasjon til klageren etter at hun ble utskrevet til ettervernavdelingen. Klageren og flere av vitnene var av den oppfatning at hun ikke var å anse som pasient i relasjon til klageren. Det er opplyst både i stillingsinstruksen, arbeidsavtalen og i sluttattesten at klageren var ansatt som miljøarbeider ved klinikkavdelingen. I lagmannsretten forklarte avelingsdirektør D at beboerne på ettervernavdelingen ikke hadde adgang til klinikkavdelingen på dagtid.

Det er opplyst at klageren var med på å planlegge turer og utflukter, men fornærmede var ikke med på noen av disse turene som fant sted i tilknytning til klagerens arbeidstid. Dette er en stor misforståelse. Klageren og fornærmede var på flere turer, men alt dette foregikk i klagerens fritid.

Klinikkavdelingen og ettervernavdelingen er to helt separate avdelinger. På kveldstid hadde klageren kun tilgang til gymsalen hver onsdag, og på kveldstid hadde fornærmede kun adgang til å oppholde seg i resepsjonen ved klinikkavdelingen for å delta i for eksempel kortspill. Dette er den eneste jobbrelaterte kontakten klageren og fornærmede har hatt, og kan neppe oppfattes som et pasientforhold. Dette passer ikke under uttrykket pasient i lovens forstand. Selv avelingsdirektør D uttalte i brev til Helsetilsynet av 25. februar 2009 at det dreide seg om klagerens forhold til en «tidligere pasient». Allerede dette tilsier at klageren ikke bør gis advarsel i denne saken, og spesielt ikke når han i tillegg er frifunnet av lagmannsretten.

Det kan ikke legges til grunn at klageren regelmessig har deltatt på medarbeidersamtaler og faggruppemøter der de etiske retningslinjene har vært sentrale tema. Retningslinjene som er utarbeidet er av nyere dato, og klageren som stort sett arbeidet ettermiddager eller i helger, var sjelden med på faggruppemøter på dagtid. Klageren hevder han ikke har blitt forholdt retningslinjene. Disse så han første gang da saken ble anmeldt til politiet. V har åpenbart hatt sviktende rutiner i forhold til dette, noe som også fremkom under lagmannsrettens behandling av saken. Enhver tvil omkring dette må komme klageren til gode.

Arbeidstaker har i henhold til arbeidsmiljøloven § 2-3 medvirkningsplikt, samtidig som arbeidsgiver plikter å gi dem opplæring, jf. § 4-2. I den grad arbeidsgiver påberoper at arbeidstaker har fått opplæring må det kunne fremlegges skriftlig dokumentasjon, jf. arbeidsmiljøloven § 3-1. I den grad arbeidsgiver ikke kan dokumentere dette skriftlig må arbeidstakers versjon legges til grunn. V har ikke fremlagt noe skriftlig i forhold til hvilken opplæring klageren har gjennomgått eller hvilke retningslinjer han er forevist.

Statens helsetilsyn må også vektlegge de menneskelige aspektene i saken.

Klageren har vært utsatt for en urettmessig straffeforfølgning i saken, og han ble beskrevet som overgriper i lokalavisen etter tingrettens dom. Han har slitt tungt og har vært langt nede. Han måtte i tillegg slutte i sin stilling som miljøarbeider ved V, der han har hatt hele sin yrkesaktive karriere. Klageren har tidligere vært mangeårig rusmiddelmissbruker, men greide å få orden på livet sitt. Det har også hersket en kultur på V der det ikke var uvanlig at personer fant kjærligheten, også mellom tidligere ansatte og pasienter.

Statens helsetilsyn har ikke funnet grunnlag for å endre sitt tidligere vedtak. Det har etter Statens helsetilsyns vurdering ikke fremkommet nye opplysninger av betydning for saken.

Klageren er i straffesaken frifunnet for å han handlet forsettlig. Vilkåret for å gi reaksjon etter helsepersonelloven § 56 er «forsettlig eller uaktsom», og klageren har etter Statens helsetilsyns oppfatning handlet uaktsomt.

Etter helsetilsynets vurdering fremstår det som sannsynlig at klageren var kjent med at personlige relasjoner til pasienter ikke var akseptert av ledelsen ved V. Det er vist til klagerens uttalelser i politiafhøret, at han hadde lang arbeidserfaring ved behandlingssenteret og at han bevisst holdt forholdet skjult.

Klageren har ikke vist nødvendig innsikt i de problemstillinger klagerens handlemåte reiser i forhold til rollen som helsepersonell, og det er slik Statens helsetilsyn ser det formålstjenelig å gi klageren en advarsel. En advarsel kan ikke anses som en uforholdsmessig reaksjon.

Nemndas bemerkninger:

Regelverk

Nemnda er kommet til at helsepersonellovens bestemmelser kommer til anvendelse i foreliggende tilfelle.

Nemnda viser til helsepersonelloven § 2, om lovens virkeområde, der det i første ledd går frem at loven vil gjelde for helsepersonell og virksomheter som yter helsehjelp i riket. Helsepersonell er i § 3 første ledd nummer 2 opplyst å være personell i helsetjenesten eller apotek som yter helsehjelp. Helsehjelp er i § 3 tredje ledd definert som enhver handling som har forebyggende, diagnostisk, behandlende, helsebevarende eller rehabiliterende mål og som utføres av helsepersonell.

Definisjonen av helsepersonell er med helsepersonelloven utvidet, slik at også personell som arbeider innen helsetjenesten, men som ikke tilhører en yrkesgruppe som er autorisert, skal omfattes av loven og slik at tilsynsmyndigheten skal kunne føre tilsyn med disse, jf. Ot.prp.nr.13 (1998-1999) side 215. Hvorvidt personell kan sies å yte helsehjelp, må vurderes etter stillingens eller oppgavens karakter.

Klageren har ikke autorisasjon som helsepersonell, men han var ansatt som miljøarbeider ved V, som er en del av spesialisthelsetjenesten for rusrelatert problematikk. Klinikkdavdelingen, der klageren var ansatt, er en heldøgnsinstitusjon. Klageren hadde tilgang til virksomhetens elektroniske journalsystem, og derved også pasientens journal, frem til hun i desember 2007 ble utskrevet til ettervern avdelingen.

Det fremgår av stillingsbeskrivelsen for miljøarbeider (udatert) at han blant annet skal dele ut medisiner, planlegge aktiviteter med pasientene, være tilgjengelig for avdelingens pasienter og grensesette og påvirke pasientmiljøet positivt. Det er videre opplyst at klageren var med i en gruppe som planla og gjennomførte behandlingsturer og at han har planlagt og gjennomført fritidsaktiviteter, jf. brev av 25. februar 2009 fra direktør D ved V. Etter nemndas vurdering må klagerens arbeidsoppgaver ved behandlingssenteret anses som helsehjelp. Ved vurderingen har nemnda spesielt vektlagt at fysisk trening og fritidsaktiviteter er en sentral del

av behandlingsopplegget for pasientene. At klageren må anses som helsepersonell, gjør at helsepersonellovens bestemmelser vil komme til anvendelse på hans yrkesutøvelse.

Advarsel

Spørsmålet for nemnda er om vilkårene for å gi klageren en advarsel er oppfylt, jf. lov om helsepersonell m.v. av 2. juli 1999 nr. 64 (helsepersonelloven) § 56. Etter denne bestemmelse kan advarsel gis dersom klageren *forsettlig* eller *uaktsomt* har overtrådt sine plikter *og pliktbruddet er egnet til å medføre fare for sikkerheten i helsetjenesten, til å påføre pasienter en betydelig belastning eller til i vesentlig grad å svekke tilliten til helsepersonell eller helsetjenesten.*

Nemnda har kommet til at vilkårene for å gi klageren en advarsel er oppfylt.

Klageren har erkjent at han fra slutten av januar 2008 frem til oktober 2008 hadde et seksuelt forhold/kjærlighetsforhold til pasienten. Pasienten hadde fra desember 2006 frem til desember 2007 vært innlagt i cirka ett år ved klinikkavdelingen ved V som følge av rusmiddelmisbruk, [...]. Hun ble i desember 2007 overført til ettervernavdelingen. Klageren var ansatt ved klinikkavdelingen.

Det å innlede et seksuelt forhold til en pasient, vil i de fleste tilfeller fremstå som et overgrep og en utnyttelse av pasientens tillit og avhengighet. Det vil gjelde både i den tiden en pasient er under behandling, men også i en lang periode etter at behandlingen er avsluttet. Hvorvidt det har oppstått en slik tilknytning og et slikt avhengighetsforhold mellom klageren og pasienten som gjør at det er grunnlag for å gi klageren en advarsel, vil bero på en helhetsvurdering.

Klageren hadde ikke noen primær og direkte terapeutisk rolle overfor pasienten. Han var imidlertid sentral ved å tilrettelegge for fysisk trening og fritidsaktiviteter som var en viktig del av behandlingsopplegget ved V. Klageren har også opplyst at «han hadde mange gode samtaler med fornærmede», jf. politiavhør av 15. april 2009. Han har videre opplyst at han ikke hadde noen arbeidsoppgaver relatert til ettervernavdelingen, men at han etter at pasienten ble utskrevet og overført dit, fortsatte å være noe sammen med henne i forbindelse med aktiviteter.

Det avgjørende for nemndas vurdering er at det private forholdet i hovedsak bygget på den kontakt og de følelser som oppstod som følge av klagerens profesjonelle relasjon til pasienten, og at pasienten på dette tidspunkt var i en sårbar situasjon. Klagerens forhold til pasienten ble innledet kort tid etter at hun ble utskrevet fra klinikkavdelingen til ettervernavdelingen. En følelsesmessig binding mellom pasienten og klageren som helsepersonell vil i et slikt tilfelle bidra til å skape særegne makt-, avmakts- og avhengighetsforhold. Dette gjelder uavhengig av om det er snakk om pågående behandling eller avsluttet behandling. Det kan ikke legges til grunn at forholdet ble etablert mellom to likeverdige parter.

Det fremgår av forarbeidene til helsepersonelloven at helsepersonell «som innleder privat intimt forhold til pasienter de har eller nettopp har hatt et pasientforhold til, driver også uforsvarlig virksomhet», jf. Ot.prp.nr.13 (1998-1999) side 175. Tilsvarende fulgte også av de etiske regler for alle ansatte ved V, der det fremgår at de ansatte ikke skal misbruke sin stilling, avhengighetsforhold eller tillitsforhold til pasienter, eller på noen annen måte bryte grenser for profesjonell atferd, jf. IK-håndbok for rusomsorgen datert 1. november 2007. Håndboken gjelder alle ansatte ved behandlingssenteret og det fremgår at alt personell plikter å sette seg inn i og rette seg etter bestemmelsene. Klageren har anført at han ikke fikk regelmessige medarbeidersamtaler og faggruppemøter der de etiske retningslinjer var tema, som påstått av arbeidsgiver. Det påligger det enkelte helsepersonell et selvstendig ansvar for egen yrkesvirksomhet og å påse at forsvarlig helsehjelp blir gitt, jf. helsepersonelloven § 4. Etter nemndas syn er det heller ikke sannsynlig at klageren ikke kjente til at private relasjoner med pasienter var i strid med de etiske retningslinjene ved behandlingssenteret. Nemnda viser til at klageren i politiavhør har uttalt at han hadde hørt snakk om at man skulle passe seg for ikke å utvikle kjærlighetsforhold til pasienter. Nemnda viser også til at klageren bevisst forsøkte å holde forholdet skjult.

Det å opptre profesjonelt som helsepersonell innebærer at man ikke etablerer seksuelle eller andre personlige relasjoner til en tidligere pasient. Klageren har etter nemndas syn blandet private og profesjonelle relasjoner på en måte som var egnet til å være både skadelig og krenkende for den tidligere pasienten. Hans handlinger tilfredsstillende ikke de kravene til etiske holdninger og atferd som forventes av helsepersonell ansatt i helsetjenesten. Klagerens handlinger er grove tillitsbrudd og et svik mot pasienten. Sviket består i at klageren har satt egne personlige behov foran pasientens.

Etter nemndas syn har klageren ved å innlede en privat og seksuell relasjon til en pasient han var blitt kjent med gjennom sin funksjon som miljøarbeider ved V handlet i strid med kravet til faglig forsvarlighet og

omsorgsfull hjelp, jf. helsepersonelloven § 4. Etablering av en slik relasjon er også et alvorlig misbruk av den tillit som ligger til grunn for utøvelsen av profesjonell helsehjelp.

Nemnda har kommet til at klageren har brutt kravet til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp, jf. helsepersonelloven § 4. Klageren hadde handlingsalternativer, og hans handlemåte var uaktsom. Pliktbruddet var videre egnet til å medføre fare for sikkerheten i helsetjenesten og til å påføre pasienter en betydelig belastning. Det å utnytte rollen som helsepersonell til å oppnå egen seksuell tilfredsstillelse er egnet til å medføre fare for sikkerheten i helsetjenesten og til å påføre pasienter en betydelig belastning. Etter nemndas syn er slik atferd også egnet til å svekke tilliten til helsepersonell og helsetjeneste.

Vilkårene for å gi advarsel i medhold av helsepersonelloven § 56 er således til stede. Det må da også foretas en vurdering av om advarsel *skal* gis.

Ikke ethvert brudd på forsvarlighetsnormen vil kunne gi grunnlag for advarsel til tross for at handlingen isolert sett innebærer en overtredelse av forsvarlighetskravet i helsepersonelloven § 4. I denne sammenheng vises det også til helsepersonellovens forarbeider som angir formålet med reaksjonen advarsel til «å reagere på en alvorlig overtredelse av pliktregler og bidra til å forhindre fremtidige pliktbrudd av denne art», jf. Ot.prp.nr.13 (1998-1999) punkt 20.2.1 fjerde avsnitt.

Etter nemndas syn kvalifiserer klagerens pliktbrudd utvilsomt for en advarsel. Klageren har ikke vist at han innehar den nødvendige forståelse for hvilket ansvar han har som helsepersonell i helsetjenesten. Han har blandet private og profesjonelle relasjoner på en skadelig og krenkende måte for pasienten.

Klageren har vist til at han er frikjent for straffeansvar ved Y lagmannsretts dom av 29. april 2010, og mener dette må få betydning for vurderingen av tilsynssaken. Han har også vist til at han er frifunnet i forhold til å betale oppreisningserstatning der beviskravet kun er sannsynlighetsovervekt.

Nemnda viser til at strafferettslige og administrative reaksjoner har ulike formål og vurderingstema. I straffesaken som ble avgjort i Y lagmannsrett den 29. april 2010 var klageren tiltalt for å ha skaffet seg seksuell omgang ved misbruk av stilling, avhengighetsforhold eller tillitsforhold ved at han hadde flere samleier med pasienten samtidig som hun hadde opphold ved behandlingssenterets ettervernsavdeling, jf. straffeloven § 193 første ledd. Ved Statens helsepersonellnemnds behandling av tilsynssaken mot klageren er vurderingstemaet om han har handlet i strid med kravet til faglig forsvarlig og omsorgsfull hjelp, slik at han kan gis en advarsel, jf. helsepersonelloven § 56. Tilsynsmyndigheten står fritt til å vurdere tilbakekall av autorisasjon selv om vedkommende helsepersonell ikke har blitt dømt i straffesak. Det forhold at klageren er frifunnet for å betale oppreisningserstatning får heller ikke betydning for nemndas vurdering i saken. Nemnda viser til at skyldkravet etter lov om skadeserstatning av 13. juni 1969 nr. 26 § 3-5 er forsett eller grov uaktsomhet, mens skyldkravet i helsepersonelloven § 56 er forsett eller uaktsomhet.

Klagen har ikke ført frem, og det påklagede vedtak stadfestes.

Vedtaket er enstemmig.

Konklusjon: Statens helsetilsyns vedtak av 11. mai 2010 stadfestes.